

FORSØGSPLANTNING I GRØNLAND

Af skovfoged *Poul Bjerge*

Den første virkelige skovplantning i Sydgrønland fandt sted i 1953. Den kom i gang på initiativ af professor C. A. Jørgensen, Landbohøjskolen, København. Professoren havde, sammen med afdøde forstander Bornebusch, været på en rejse deroppe i sommeren 1948 for at undersøge forholdene for skovtræ-plantning. - Resultaterne var opmuntrende. Der var mange velegnede arealer, jorden havde tilstrækkeligt med næringsstoffer, og selv om jordtemperaturen ikke var stor, skulle den være tilstrækkelig til skovplanter. - Ved brug af planter fra andre nordlige egne, måtte der kunne gro træer.

Nogle enkelte træer groede der allerede. Botanikeren, professor Rosenvinge havde omkring 1900 plantet nogle få graner og fyr - sandsynligvis af dansk afstamning - i bunden af den dybe Tunugdliarfik-fjord. Disse træer havde kun haft ringe vækst og var 3-4 meter høje. - Og afdøde tømrermester Pavia Høegh fra Julianehåb havde i 1933 sået en lille gruppe rødgraner (afstamning ukendt) ved Tasiluk, ikke langt fra Julianehåb. Disse planter er nu 1-2 meter høje. I 1957 målte jeg her topskud på 20 cm.

Professor Jørgensen sørgede nu for indkøb af forskelligt skovfrø fra Alaska, Sibirien, Sverige, Finland og Norge. - Frøet blev sået på Arboretet i Hørsholm, frøbedsplanterne blev også her priklet ud, og i foråret 1953 var de første 20000 planter klar til udplantning i Grønland.

Men at transportere 20000 planter fra Sjælland i maj måned, hvor væksten var i fuld gang, til Grønland, hvor plantevæksten først så småt var begyndt at røre på sig, kunne ikke lade sig gøre. Var planterne først begyndt at komme i vækst før transporten, ville de vokse under sejlturen og hurtigt „brænde sammen“. - Planterne blev derfor taget op allerede i marts måned og sat ned i et mørkt kølehus i statens planteavlstation ved Humlebæk, hvor de blev holdt i en temperatur af ca. 2 grader. - Men alligevel var der en risiko for, at vejret under turen derop kunne blive for varmt, saa planterne var begyndt at vokse. Det viste sig senere, at nogle af planterne af den grund havde taget skade.

Omkring midt i maj gik turen så til Grønland. Vi var 6 mand under ledelse af professor Jørgensen. De øvrige deltagere var forstkandidat P. Chr. Nielsen, stats-

*Mistbänkplanteskolen i Upernaviarssuk.
I forgrunden noget af vandsystemet. I baggrunden et af beboelseshusene.*

Foto: C. A. Jørgensen.

skovfoged F. Dalskov, skovfogedaspirant B. Christiansen, skovfogedaspirant O. Thorsen og undertegnede.

Når vi nu i 1958 - 5 år senere - skal bedømme resultatet, må vi tage forskellige ting i betragtning. - Først og fremmest den lange transport. Planterne stod i kurve, tæt sammenpakkede, og flere af dem, især de tidligt udspringende birk og lærk, var begyndt at skyde. Dernæst den klimatiske omvæltning fra vort varme klima til Grønlands forholdsvis barske klima. Det er altid svært at flytte en plante til en hel ny lokalitet.

Sitkagranerne og hvidgranerne fra Alaska, rødgranerne og skovfyrrene fra Norge og ædelgranerne fra Finland havde alle klaret transporten godt og så ved udplantningen godt ud. Ca. 50 % er i de mellemliggende år gået ud, resten står friske og grønne på udplantningsstederne. Men væksten har været meget ringe, kun nogle få cm om året. Når planterne imidlertid har klaret de første vanskelige år, har vi grund til at håbe, at de også vil klare sig fremefter. Også herhjemme - især på hedearealer - er det ret almindeligt, at planterne først begynder at gro, efter

de har stået i stampe nogle år. - Birkene, der stammede fra Alaska, var meget udsprungne. Vi skar toppene af dem og plantede dem, men de er alle gået ud. - De sibiriske lærk var også stærkt udsprungne, men nogle få stykker har klaret sig. De er 1-1½ meter høje nu og langt de mest hurtigtvoksende. - Et mindre parti hybridasp har også klaret sig og skyder godt hvert år, men hver vinter fryser det nye skud ned.

Ved valg af udplantningsteder må der først og fremmest tages hensyn til fønvinden, den såkaldte sydøst. Denne vind blæser mest vinter og forår, ofte meget voldsomt, og kommer altid med varme. Derfor virker den i høj grad udtørrende. De fleste planter kan i foraarstiden ikke tåle en sådan udtørring. - Der findes imidlertid på Grønland et naturligt krat af pil og birk, varierende i højde fra 1 til 2 meter (enkelte steder 3-4). Dette krat findes kun, hvor der er læ for sydøst'en. Derfor planter vi, hvor der er frodig kratvegetation. Ved at plante under det gamle krat opnår de nye planter desuden en vis beskyttelse, som de sætter pris på. - Dernæst er det bedst at plante på en sydskråning, da jordtemperaturen her er højest og omsætningen af næringsstoffer dermed større.

Jordens indhold af kalk er de fleste steder lille. Et gennemsnit for 12 målinger rundt i distriktet gav et reaktionstal på 5,3. - Jordens indhold af næringsstoffer er de fleste steder større i Grønland end hernede. Men på grund af den lavere temperatur foregår omsætningen langsommere.

I de senere år er fåreavl blevet meget udbredt, især i Julianehåb distriktet. Der findes fåreholdere i næsten alle fjordene. Ialt er der godt 20000 får. De går frit på fjeldet om sommeren og mange af dem også hele vinteren. Det er derfor nødvendigt at hegne de tilplantede arealer, for at fårene ikke skal bide skuddene af. - Dette besværliggør og fordyrer arbejdet en del, dels er hegnsmateriellet ekstra dyrt, da fragten fra Danmark kommer til, dels er det beværligt at transportere det rundt til de forskellige steder i ofte små motorbåde, og endelig er det de fleste steder svært at sætte hegnet, da der er mange sten, og terrænet er kuperet.

Størstedelen af planterne blev plantet ved den smalle, dybe Tunugdliarfik-fjord. De fleste næsten inde i bunden af fjorden, i nærheden af Rosenvinges træer, på en sydskråning. - Her lå vi i telte det meste af 14 dage i de mest naturskønne omgivelser, man kunne tænke sig. - Ved fåreholderpladsen Kagssiarssuk - samme fjord, men lidt længere ude - lavede vi en lille plantning et stykke inde i landet. Det var besværligt at få transporteret planter, værktøj og hegn dertil, da vi måtte op over en fjeldside og lidt ned af den anden side, men ved hjælp af en flink fåreholder og en fantastisk stærk og udholdende islænderhest lykkedes det. Det var et ualmindelig smukt og tiltalende sted, der lå på en sydhælde ved en lille sø. Jorden var her praktisk taget stenfri. Vor sø var en af mange i et stort system af

Et af udplantningsstederne ved Tunugdliarfik-fjorden.

Foto: C. A. Jørgensen.

småsøer, der stod i forbindelse med hinanden ved små elve. Søerne var fyldte med fjeldørred, og fjeldene virkede ikke barske, som de ellers gør det de fleste steder, men var blødt afrundede. Kun få klipper stak frem, og det meste var bevookset med krat og græs. Og terrænet var vrimlende fuldt af får.

Resten af planterne blev sat på et areal, der tilhører landbrugsstationen. Stedet var plantningsmæssigt ikke bedst, da arealet er ret udsat for føhnvinden. Planterne har da heller ikke klaret sig så godt her, som på de andre steder. Itivdlek, som stedet hedder, er et af de mest naturskønne steder, der findes i Sydgrønland. Der er næsten altid is i fjorden, idet der findes en produktiv bræ i nærheden. Fjeldene langs fjordbredderne består af karakteristiske røde sandsten, der ofte kan virke helt flammende. Går man fra Itivdlek ind i landet, kommer man gennem en bred, grøn dal, hvor man næsten altid kan se flokke af får og heste. Mod nord knejser det højeste fjeld i distriktet, Igdlarfiserlik, 1800 meter højt, og mod nordøst har vi et stort barskt fjeld, ved hvis fod Igaliko-fjorden ender. Efter en spadseretur på en god halv time er vi ovre ved Igaliko-fjorden, der går parallelt med Tunugdliarfik, men ikke er så lang. Igaliko, der ligger, hvor før Nordboernes bispesæde Gardar lå, er en fåreholderby, hvor der bor omkring 150 mennesker. De ernærer sig af fåreavl, de fleste familier har en malkeko, og der er fuldt af høns.

Husene i Igaliko er meget ejendommelige, idet de næsten alle er bygget af den røde sandsten. Dette ser man ingen andre steder i Grønland. At komme fra Itivdlek-siden og fra fjeldet se ned over Igaliko er noget af det mest storslåede, man kan opleve. Byen ligger ved bunden af fjorden på en stor, grøn slette, bagved rager en kolossal fjeldkollos op, og mod syd kan man se langt ud ad fjorden.

Vi var imidlertid allerede før afrejsen klar over risikoen ved transport af planter til Grønland. Kunne vi derimod nøjes med at transportere frøet til Grønland og fremelske planterne deroppe, ville chancerne for et godt resultat være større. - I den bevilling, som finansministeriet gav til plantningerne, var derfor også beregnet anlæggelsen af en planteskole. - Denne blev lagt på landbrugsstationens areal, Upernaviarssuk, der ligger 1 times motorbådssejls fra Julianehåb. - Her fik vi overladt et stykke jord, hvoraf ca. 3000 m² var under plov. - Efter at have lavet et solidt redskabsskur, indhegnede vi arealet og anlagde en karmrække til 24 mistbænke.

Året efter - sommeren 1954 - var vi et par mand deroppe igen. Vi tilsåede de 24 mistbænke med forskelligt skovtræ-frø og lagde glas over. Efter at frøet var spiret og planterne kommet op, blev der givet mere og mere luft, indtil vinduerne sidst i juni måned blev fjernet. Det var for at give planterne en god start, så skuddene kunne nå at blive afmodnede før vinteren, at der blev lagt glas over den første tid.

Der blev sået rødgran og skovfyr fra Finland, hvidgran og en krydsning mellem hvid- og sitkagran fra Alaska, lærk fra Sibirien, skovfyr fra Norge og endelig et parti sitkagran fra Sjælland. - Alt frøet spirede pænt, og planterne stod godt, da vi forlod planteskolen sidst i august. Til vinterdækning brugte vi sne-stakitter, der blev lagt over de åbne karme.

At se planterne næste forår var en stor opmuntring. Praktisk taget ingen af planterne fra nordlige egne var gået ud. Kun sitkagranerne fra Sjælland var totalt udgåede. - Samme forår blev der sået et større parti sortgran fra Labrador, dette gik senere fuldstændig ud. Desuden hvidgran, også fra Labrador, af disse klarede kun nogle få hundrede sig. Endelig papir-birk fra Canada, røn fra Norge og lærk fra Sibirien. Rønnen og birken har klaret sig godt, men væksten er ikke stor. Lærken derimod har klaret sig fuldstændig tilfredsstillende og ser ud til at være langt den bedste af de træsorter, vi indtil nu har prøvet deroppe. Grunden til det forholdsvis dårlige resultat dette år kan være, at sommeren var den fugtigste og koldeste i mange år. Af såningerne fra 1954 var det især lærkene, der gjorde sig bemærkede med top-skud på 10-15 cm. Granerne og fyrrene skød kun nogle få cm, men så friske og livskraftige ud.

I 1956 såede vi en del balsamgran fra Canada, de gik dog senere helt ud. Samme år blev de første planter fra såningen 1954 priklet ud på åben mark. Resten udprikledes i 1957. Og i foråret er såningerne fra 1955 udpriklet.

Også de udpriklede planter har klaret sig godt. De har stået uden nogen form for dækning om vinteren og ofte været helt indkapslede i is. Der står nu i planteskolen mellem 30.000 og 35.000 dejlige planter, de fleste lærk, der skal udplantes til foråret. Der har i år været topskud på gennemsnitlig 15 cm, de længste skud er på 30 cm. Det er meningen, de skal udplantes ved den meget frodige Tasermiutfjord i nærheden af Nanortalik. Her skulle der kunne plantes uden hegning, da der endnu ikke findes mange får.

I løbet af somrene har vi anlagt flere mistbænke, så tallet nu er oppe på lidt over 200. Og der er indvundet nyt areal ved rydning af sten, grubning, pløjning og fræsning.

I 1956 blev „skovplantningen“ en afdeling af landbrugsstationen. Samtidig blev arbejdet udvidet til også at omfatte forsøg med havesager, både i bænk og på friland og forsøg med forskellige landbrugsafgrøder, især kartofler, majsroer og græs.

I mistbænke kan praktisk taget alt vokse. Vi har haft gode resultater med radiser, salat, persille, gulerødder, rødbeder, ræddiker, jordbær, tomater, spinat og mange forskellige sommerblomster. På friland trives radiser og salat også udmærket, desuden spinat, purløg, rabarber, blomkål, spidskål, grønkål, savoykål og hvidkål. Majsroerne, der er meget eftertragtede og spises som æbler på Grønland, giver godt udbytte på friland. Kartofler giver 16000-22000 kg pr. ha, alt efter sommervarmen. Produkterne fra planteskolen bliver sejlet til Julianehåb og solgt fra Den kgl. grønlandske Handels butik.

Rosenvinges træer Foto: C. A. Jørgensen.
ved bunden af Tunugdliarfikfjorden.

Traktoren i arbejde med fræsning ved Upernaviarssuk.

Foto: C. A. Jørgensen.

De 2 sidste somre har en gartner Poul-Erik Larsen hjulpet i planteskolen.

Som nævnt ligger landbrugsstationen kun kort fra Julianehåb. Stedet, der hedder Upernaviarssuk, består af 3 beboelseshuse, 1 fårestald, 1 pakhus, 1 lade og planteskolehuset. Det ligger på en sydhælde ned mod fjorden. Bagved stiger fjeldet til 5-600 meter. Upernaviarssuk ligger mellem 2 fjorde yderst på en halvø. Den ene fjord fører til Igaliko, den anden til den kendte kirkeruin.

Stationen, der ledes af fåreavlsbestyrer L. A. Jensen i Julianehåb, hører under Den kgl. grønlandske Handel og har til opgave at hjælpe og vejlede fåreholderne og finde frem til de mest egnede afgrøder. Der rådes over 3 traktorer, hvoraf de 2 hele sommeren bryder ny jord op for fåreholderne (fåreholderne betaler for effektive arb. timer) Stationen selv har ved Upernaviarssuk et opdyrket areal på ca. 6 tønder land. Fårebestanden er på omkring 300, og der er 6 heste.

De 5 eller 6 lærlinge, der bebor et af husene, lærer at passe og bruge dyrene, og er med i alt landbrugsarbejde. De undervises af en grønlandsk formand, der har været på uddannelse i Danmark og Norge. Desuden hjælper de på skift i planteskolen, så de får et indblik i dyrkning af køkkenurter. I vinterhalvåret gives der teoretisk undervisning. Efter en læretid på 4 år kan en lærling få bolig-

støttelån, erhvervslån til stald, og fra Upernaviarssuk kan han låne 150-200 får, der så skal tilbagebetales i løbet af en årrække.

Landbrugsstationen med alt hvad dertil hører: får, heste, landbrug, havebrug, skovbrug, forskellige forsøg med planter og afgrøder, forsøg med fodring, foder, ensilering o. s. v. og traktorerne med maskiner til opdyrkning er til for at hjælpe fåreholderne og for at uddanne nye fåreholdere. Det er et erhverv, der er forholdsvis nyt, og man skulle tro, det måtte være svært og uvant for grønlanderne. De allerfleste er imidlertid dygtige, har et godt tag på tingene og er interesserede i alt nyt indenfor erhvervet. Lærlingene i Upernaviarssuk har det været en fornøjelse at arbejde sammen med. Nogle er selvfølgelig mindre dygtige end andre, men de er alle levende interesserede og går til arbejdet med liv og lyst.

